

CLANDESTINA

La Mercè mira una foto en blanc i negre. Seu en una cadira de fusta pintada de blanc i no s'adona que el cel ha envermellit. Tampoc nota el fregadís de la fresca a la pell ni les diminutes partícules de rosada que envernissen l'eixida i formen puntes cristal·lines en els seus rínxols blancs. Una goteta s'instal·la al damunt la fotografia. Hi llisca un dit per sobre, amb delicadesa.

L'Eli es deslliga els cabells taronges i es corda la bata blanca. Somriu. L'àvia només va guarnida amb el polo blau i en jersei de canalé prim de color morat. Pensa que és d'una altra època i que per això no té mai fred.

—Mercè! —crida— Es refredarà!

La Mercè aixeca el cap i, abans que l'Eli se li acosti, fa un joc de mans: endreça la fotografia que contemplava a la butxaca del jersei i de dins en treu una altra. També en blanc i negre. Se la posa a la falda, que es vegi bé, just en el moment que la dona jove li acostava la galta freda i li fa un petó.

—Què fa aquí fora, Mercè?

—Recordo, Eli.

La dona jove escodrina la foto, el rostre d'un home amb el nas aguilenc i un bigotet prim. Distingeix uns ulls clars i una mirada d'ocell.

La Mercè i l'Eli tanquen la nit rere la porta.

L'Eli cobreix amb una mantellina de llana les espatlles de la Mercè. Li ha preparat una marialluïsa i, aparquant la premsa i les tasques ordinàries, s'ha assegut al seu costat,

disposada a acompanyar-li els records. Totes dues contempen la fotografia d'aquest home jove del bec llarg enfundat en una americana i una corbata de nus gruixut.

La llar de foc crepita i hipnotitza la memòria.

Quants anys tenia aquí el seu marit? Què ho fa que totes les fotos dels joves de la vostra època semblen actors de cinema? I l'Eli es recorda de petita dibuixant un gos que feia de persona en una sèrie de la tele. Resseguia amb el retolador negre el contorn que primer havia dibuixat amb el llapis. Després el pintaria de dins. Però quan el seu avi arribava ella abandonava el dibuix. L'avi s'asseia al sofà verd i ella escalava. Ai! Que tou que ets, avi! No ho era pas tant, de tou, de jove. Ensenya'm aquest gos que has dibuixat! No, no! No és un gos, és un gos que fa de persona! Ah! I no fa coses de gos? No, camina amb dues potes, veus? I et puc fer pessigolles, jo? Ai! No, no!

La Mercè no l'escolta. Mentre la noia entronitza el seu avi, sofà i dibuixos, la memòria de l'àvia es remunta cap un camí estret i uns camps de gira-sols.

Sóc una dona de vint anys i vesteixo una faldilla sota genoll de quadres grisos i granats i una brusa blau pàl·lida. Passejo pel voral d'un camí de terra. A la meva esquerra els camps de gira-sols llueixen i a la meva dreta les fulles dels arbres del bosc onegen. El cel és transparent i la llum daura el meu cabell castany recollit en un monyo. Porto un pom de roses a la mà lligades en un llaç verd. M'aturo i miro enllà, però no veig ningú. Els camps grocs s'estenen al meu davant, sense fi. Em mossego el llavi de baix i reprenc la marxa. Si m'hagués girat, hagués entrellucat una figura petita que em segueix, primer molt a poc a poc i després més de pressa. La figura arrenca a córrer i em crida:

—Mercè!

Estrenyo les roses contra el meu pit. Tanco els ulls abans de tombar-me i, al cap de tres segons els obro, em giro i distingeixo la dona que corre. Una dona amb la faldilla blau marí que baldereja al vent i una cabellera negra que dansa damunt les seves espatlles.

—Josefina!

Obro els braços i les roses roges rodolen. Els gira-sols guspiregen. Som la Josefina i jo, dues dones que ens abracem.

L'Eli va enfilant imatges del seu avi i la Mercè va fent que sí amb el cap. Intenta retenir un espai de temps d'ara fa cinquanta set anys. Però la veu de la jove és com un zumzeig. Fins que la mosca s'atura. La cuidadora s'ha adonat que la Mercè té la mirada cap endins. Li ajusta la mantellina i li agafa la fotografia. Com es deia el seu marit?

—Ignasi.

Josefina, pensa l'àvia. Josefina. Es deia Josefina i ens vam conèixer un dia de festa major. A l'envelat la música agitava les banderoles verdes i vermelles. Giravoltàvem com baldufes, l'Ignasi i jo. Li suaven les mans, m'encerclava la cintura i provava de posar-me el genoll enmig de les cames. Vaig veure una dona, estintolada en el pal metàl·lic d'una farola, que no em treia els ulls de sobre. Li deu agradar l'Ignasi, vaig pensar. Ignasi, Ignasi, para, para. Qui és aquesta dona que ens mira? I l'Ignasi empenyia el genoll cap a la meva cuixa, buscava l'espai del mig, suava i esbufegava. És la meva germana, la Josefina. I jo vaig pensar, com és que ens mira tant. Era molt morena, la Josefina. Molt. I de lluny em semblava veure-li unes galtes rosades. Vam rodar fins al seu costat. Josefina, et presento a la Mercè. Mercè, la Josefina. Tenia els ulls negres i brillants com unes sabates de xarol.

La cuidadora li agafa la fotografia i l'examina. I després fita l'àvia i pensa en la vida que fuig i les arrugues del temps. En una discoteca amb la barra enganxosa. El primer petó d'en Manel. La llengua ben endins. Ara, quan arriba a casa, el seu home amb prou feines aixeca els ulls de la pantalla de l'ordinador. Parla en un xat temàtic de muntanyisme, diu.

A la residència tothom dorm. Només una bombeta de vint-i-cinc i les brases de la

llar de foc il·luminen la sala comuna on, de dia, els avis juguen el dòmino, fan gimnàstica i pinten mandales.

Penetrem dins el bosc. Ens arrecerem, lluny de les mirades i de la por, al peu d'una alzina que ens abriga la intimitat. Fa poc que hem après a acariciar-nos la pell amb temor i recança d'esquinçar aquest instant que només és nostre. La Josefina s'endinsa en el perfum de les roses que li he portat i després m'agafa les mans i em diu ai, Mercè, em pensava que no arribaria, la mare vinga fer-me anar a comprar, ara aquí, ara allà. Li agafo un ble de cabell i li col·loco darrere l'orella. T'ha vist l'Ignasi? La Josefina m'atura la mà i hi entrellaça els seus dits. Jo diria que no. I aleshores s'atreveix a besar-me. Aquest primer petó sempre triga una mica a arribar. Allarguem amb paraules el prelude de l'amor fins que els nostres cossos s'acosten i es temptegen. La Josefina és la que comença amb aquest petó que en prou feines em frega els llavis. Però jo obro la boca, aixeco el coll i descordo el botó de dalt de la brusa de la Josefina. Ens estirem sobre el jaç d'herba humida. El sostre és un enreixat de branques i un tros de cel blau.

No el veiem, però un home de nas aguilenc pedaleja pel camí de terra. Amb el dors de la mà s'eixuga la suor que li cau front avall. Josefina! Josefina! Crida. S'atura. Mira a esquerra i dreta. Enmig del bosc i a l'aixopluc del peu d'una alzina, els nostres gemecs s'encallen. El fregadís dels nostres cossos es confon amb els crits de l'Ignasi. Josefina! La mare et busca! La Josefina es redreça la brusa i jo em cordo la cremallera de la faldilla de quadres grisos i granats. Ens apresseem a solcar un forat al terra on hi entaforo les roses. A corre-cuita hi escapem terra i fulles. Surt primer tu, Josefina! No, sortim totes dues!

—Josefina? —M'imagino que l'Ignasi primer endevina el meu cap castany i després els cabells negres de la Josefina. Ens obrim pas entre els esbarzers fins que arribem al camí i veiem l'Ignasi eixancarrat, aguantant la bicicleta grisa amb les dues cames. Ens hi acostem, somrients.

—I què vol, ara, la mare? Que pesada! —La Josefina besa la galta del seu germà. Els ulls de l'Ignasi ressegueixen la meva faldilla de quadres grisos i granats. M'assenyala la cremallera.

—Que no t'hi veies, aquest matí? T'has cordat la faldilla al revés! —Els ulls d'ocell de l'Ignasi s'estiren. Riu. Posa la mà dins la butxaca i en treu un paquet de tabac rebregat. N'estira un amb les dents i em fita. Em faig giravoltar la faldilla i noto com les galtes em cremen.

—Amor, que no em fas cap petó?

Encara amb el tacte dels dits de la Josefina adherits a la pell, m'apropo a l'Ignasi i li trec la cigarreta dels llavis. El beso i sento l'olor de la roba barrejada amb la suor encastada al coll de la seva camisa. Ell prova d'obrir la boca i treure la llengua.

M'imagino la Josefina com crispa els dits del peu i els arronsa cap endins.

—I què vol, la mare? —Repeteix el meu amor.

—Que l'ajudis amb el dinar. Tenim convidats, te'n recordes?

Reprenem el camí. L'Ignasi, amb una mà aguanta la bicicleta i amb l'altra m'encercla la cintura. La Josefina camina al meu costat amb els braços arplegats damunt del pit. Es gira per contemplar el meu perfil. Unes gotetes de suor se li han format damunt del llavi.

El migdia enlluerna i el vent s'atura.

—Què, Mercè, anirem a dormir?

L'Eli té la sensació que la Mercè calla els records. S'aixeca i l'ajuda a incorporar-se. Falta una hora perquè s'acabi el seu torn. Arribarà a casa i es prepararà una torrada amb formatge. A la taula del menjador hi quedaran les restes del sopar d'en Manel. Quan el seu home, arrecerat a les fosques del petit estudi, escolti el soroll de la clau al pany, minimitzarà una finestra de l'ordinador i en maximitzarà una altra. Encendrà la làmpada

metàl·lica grisa de la taula de l'escriptori i es col·locarà una enciclopèdia temàtica de parcs naturals a la falda, al damunt de l'erecció. Ella li farà un petó al front i ell dirà, tinc mal de cap, tinc un mal de cap tant bèstia!

Ella es menjarà la torrada amb formatge al sofà. Encendrà la televisió. Potser s'aixecarà i farà una excepció: agafarà una llauna de cervesa de la nevera. Mentrestant, en Manel, maximitzarà la pantalla que havia empetitit al arribar la seva dona. Es descordarà el botó i la cremallera dels texans. I posarà un disc compacte d'en Lou Reed. La música esmorteirà el seu lament enganxós.

L'Eli ofereix el braç a la Mercè perquè l'agafi de bracet. Embotida en unes espadenyas grises de tergal, passet a passet, l'àvia camina passadís avall. Una foto en blanc i negre rellisca de dins la butxaca del jersei de canalé morat fins que cau. Cap de les dues hi para esment. La Mercè mira a la seva cuidadora i li veu el front arrugat. Pensa que li deu una mica d'atenció.

—Encara és viu el teu avi, nena?

La cuidadora sospira i es grata el nas.

—No. Va patir un infart. No sé quants anys deu fer... —S'atura. Agafa les dues mans de la Mercè. —Quan es va morir el meu avi, la meva àvia només va durar mig any més. Tota la vida junts. Els amors de la vostra època eren indestructibles! Què ho fa? — L'Eli torna a col·locar el braç de l'àvia Mercè en el seu i continuen avançant.

El dia que em vaig casar amb l'Ignasi, la Josefina es va haver d'asseure al primer banc, amb els seus familiars. Sentia com els seus ulls em foradaven el clatell. Un formigueig estrany m'entorpia des de la punta del cap fins a l'espatlla. No em podia girar i em vaig quedar encantada amb el flameig dels ciris. Em marejava l'olor de l'Ignasi barrejada amb l'encens. I aleshores em vaig fixar en una papallona, molt petita, d'aquelles marrons, que giravoltava al voltant d'una espelma vermella i gruixuda. Es cremarà les ales, vaig pensar.

Però no. Va alçar el vol per damunt dels nostres caps. I aleshores sí. No ho vaig poder evitar. Em vaig girar per seguir el cercle volàtil de la papallona i vaig topar amb els ulls foscos com un pou sense fons de la Josefina.

Mentre la Mercè guarda secrets a la intimitat de la seva habitació, l'Eli remunta les seves passes i tanca tots els llums. Camina passadís avall i amb la punta dels dits va resseguint la paret. Trepitja la foto sense parar-hi esment. Pensa en el seu avi, ara tindria més o menys l'edat de la Mercè. Ara se'n recorda: es va morir uns mesos després de pujar al santuari. Aquell dia d'agost que feia tanta calor. Hi van anar tots dos sols amb el vell Renault atrotinat de la porta abonyegada i sense aire condicionat. El seu avi s'entestava a conduir sempre ell. Quan van arribar a dalt li va dir, t'ensenyaré una cosa. El sol espetegava les pedres i el cel era net. Van caminar fins arribar al mirador, a la punta del penya-segat. Una barana de ferro pintada de blanc els separava de l'abisme. El seu avui li va preguntar: què veus? Ella es va rascar la galta esquerra, plena de grans, i va murmurar: prats verds, muntanyes. I el seu avi: no, no, més enllà. El cel! Va exclamar, ella. No, no, cap amunt no, mira endavant i enllà! Aleshores ho va descobrir: el mar! Una finia línia blava més fosca que el cel. El seu avi li va encerclar les espatlles amb el braç. M'has de prometre una cosa, Elisenda. T'estàs fent gran. Aviat tindràs xicots. Vagis amb qui vagis, t'has de sentir lliure i immensa com el mar i com tota aquesta extensió de prats verds que tens al davant. La va mirar als ulls i ella es va sentir reconfortada per aquella mirada clara.

Quan arribi a casa en Manel no li mirarà els ulls. Es treu la bata blanca i la penja al ganxo de la part interior de la porta metàl·lica de la seva taquilla. Rescata la bossa i en treu el moneder. Trenta euros en efectiu i la tarja. Tanca la taquilla i s'asseu al terra del passadís. La dèbil claror del llum d'emergència il·lumina un paper caigut. L'Eli s'aixeca.

La Mercè, asseguda al llit, regira la butxaca del jersei morat de canalé. Encén la làmpada en forma de pera de la tauleta de nit i el llum suplementari del sostre. Posa un peu a terra i després un altre. Amb esforç, s'arremanga la camisa de dormir i s'ajoca per mirar sota el llit. Una bola de grossa de borró es mou com un sospir. La Mercè es recolza al matalàs i mirar de reincorporar-se. De reüll, veu el seu perfil al mirall de la porta de l'armari. S'hi posa de cares. Una ombra tenyeix de gris els seus ulls aigualits.

Obre el calaixet de la tauleta i agafa un llaç verd. A on has fugit, Josefina?

M'escapo i hi torno. Corro i les llàgrimes volen. Els camps de gira-sols ja no són de gira-sols i els arbres del costat del camí s'erigeixen nus. L'alzinar, al fons, m'orienta. L'alzina encara podria ser el nostre refugi, Josefina, que no ho veus? La fulla és perenne! No com aquests arbres que semblen esquelets!

Em costa una mica però finalment trobo el clot. L'esgarrapo amb les mans i amb les ungles, també ho faria amb les dents. Hi trobo indicis de pètals podrits, insectes i sorra fina que se'm desfà entre els dits. I el llaç rosa que encerclava les roses. Si m'hi esforço encara sento la teva olor. Miro la fotografia que m'has deixat i l'embolico amb el llaç.

A on has fugit Josefina?

L'Eli s'ajup i agafa la foto. Veu dues dones d'una altra època que s'enllacen les cintures. Una porta el cabell castany recollit en un monyo i l'altra, de cabell més fosc, es mira la del monyo i somriu. En un acte reflex, mira el dors de la fotografia. Llegeix unes lletres escrites amb tinta blava: *T'estimaré sempre. Me'n vaig on el teu record no em faci mal.*

Aixeca el cap i percep la Mercè que, recolzada al bastó se li acosta. Porta la camisa de dormir de color salmó i el jersei de canalé al damunt.

—Mercè! Li ha caigut això!

La Mercè estira la mà arrugada, plena de taques i d'artells com nusos. Arreplega la

foto. Mira a l'Eli que, plantada al seu davant, es passa la mà pel front. Es fixa en la seva pell pàl·lida i el contrast del cabells taronges que li cauen damunt del front. Els ulls de mel apagats i atrapats en una ratlla negra de pintura.

—Nena, no hauries de ser a casa?

L'Eli es fa pujar la bossa que li ha relliscat muscle avall i besa la galta rosada i calenta de la Mercè.

—Si, ja me n'anava.

Arribarà a casa i passarà de llarg del petit estudi d'en Manel. No obrirà la nevera per agafar-ne una cervesa ni es prepararà cap torrada amb formatge. Tampoc encendrà la televisió. Entrada dins l'habitació i obrirà la porta de dalt de tot de l'armari. En traurà una maleta vermella. I hi posarà roba a dins.

Antaviana